

TERVETULOA MUSEOPOLULLE KUOPION MUSEOON

Lisämateriaalia 3. luokkalaisten opettajille

Kuopion museo, Kauppakatu 23

3. ja 4. kerros, kulttuurihistorialliset näyttelyt

Museopolku on osa kulttuuripolkua ja Aktiivinen lapsuus ja nuoruus Kuopiossa –ohjelmaa. Museopolun varrelta löydät opettajan johdolla tehtäviä

omatoimisia opintokokonaisuuksia niin museovierailulle kuin kouluunkin. Museopolku on 3. luokkalaisten oma kulttuuripolku. <http://kulttuurikasvatus.kuopio.fi/museopolku>
<http://kulttuurihistoriallinenmuseo.kuopio.fi/museopolku>



Museopolun varrella tehtävää

Luokan opettaja ilmoittaa museolle vierailusta etukäteen, puh. 82603 / (017) 182 603 tai kuopionmuseo@kuopio.fi. Ohessa linkki museopolun kirjallisiin opetuspaketteihin <http://kulttuurihistoriallinenmuseo.kuopio.fi/museopolku>. Mikäli opettaja haluaa tutustua museolla näihin valmiisiin museopolun materiaalipaketteihin ryhmänsä kanssa, myös valitsemasi laukut ja korit varataan ilmoittautumisen yhteydessä:

Etsi savutuvan esineet (pärekorissa tietoa savutuvasta)

Esi-isän ja äidin elämänpiiri (Pohjois-Savon esihistorian oppimispaketti)

Asioilla kahvikaupassa (kahvi aiheista esineistöä)

”Tie kirkonkylään ja kaupunkiin”

Asioilla kahvikaupassa

Museon asiakaspalvelusta voi varata etukäteen kahvikorin, jossa kahvimylly, kahvipapuja, kuparinen kahvipannu, kuppeja, rintasokeria, liina ja vanhoja rahoja sekä sukanvarressa oleva entisajan termospullo.. Kahvikaupassa käynnin jälkeen ryhmä voi järjestää vieressä olevassa eteistilassa kahvihetken. Pyydettyäessä tilaan siirretään pieni pöytä, pari tuolia ja istuintyynyjä.



Omatoiminen noin 20 min kestävä tutustuminen kahvitapoihin

Alli Karvosen kahvikaupassa voi ryhmän mietittäväksi esittää esimerkiksi seuraavanlaisia kysymyksiä:

- Miten mielestäsi Alli Karvosen kahvikauppa eroaa tuntemastasi kaupasta?
- Minkälaisia tavaroita sinä ostaisit Alli Karvosen kahvikaupasta?
- Miksi kahvipavut Alli Karvosen kahvikaupassa ovat erivärisiä kuin nykyisin? (”raakoja” ei vielä paahdettuja)
- Mistä ja miten ne tuotiin kauppaan? (entisaikaa höyrylaivoilla Kuopion satamaan)
- Miten niitä myytiin? (paperipusseissa ja sanomalehtiin käärittyinä)
- Millä pavut paahdettiin? (brännäri ja savutuvissa paistinpannullakin)
- Miksi ennen oli iso kahvipannu ja pieni kahvipannu? (kahvi- ja sumppipannu)



- Löydätkö kaupasta paperisen kahvipaketin hyllyltä? (sota-ajan korvike)

Jos ryhmä on käynyt jo savutuvassa voidaan pohtia miten niissä juotiin kahvia:

- Mistä savutupiin saatiin kahvipapuja (kaupungista, kiertäviltä kauppiailta)
- Löytyykö korista esine jolla kahvipapuja jauhettiin? (oli ennen vanhaan lasten työtä, kahvimylly kiertämään ja vuoronperään papuja jauhamaan mylly polvien välissä tuolilla istuen)
- Korista käsin tehty liina ja kuparipannu pöydälle, posliinikuppi ja kuksa viereen. Rintasokeritoppa viereen jos rintaa alkaa kahvinjuonnista korventamaan.
- Minkälaisista kahvihetkestä ja –tilaisuuksista olet kuullut? (savutuvassa juhlakahveja: juhannus- ja joulukahvit, kirkkokahvit, syntymäpäiväkahvit...)
- Tutustutaan korissa olevaan vanhan ajan termospulloon (pullo villasukassa)
- Millä tavalla entisajan kahvikuppi eroaa nykyaikaisesta? (puu, posliini, muovi, paperi, - erilaiset materiaalit eri aikoina)
- Minkälaisia kahvimerkkejä tunnet?



KAHVITIETOUTTA OPETTAJILLE

ALLI KARVOSEN KAHVIKAUPPA, 4 krs näyttelyteksti

Alli Karvosen (1897-1975) kahvikauppa toimi Puijonkatu 15:ssä olevassa huoneistossa vuosina 1933-1969.

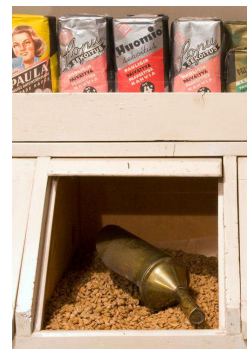
Vuonna 1969 museoon hankittu kahvikaupan kalusto on teetetty Poutiaisen puusepänilikkeessä Kuopiossa. Kaluston malli oli saatu neiti Grönlundin kahvikaupasta (Kauppakatu 43), jossa Alli Karvonen toimi myyjänä ennen oman liikkeensä perustamista.

Korkeassa, lasiovisessa kaapistossa (sivulla) pidettiin erilaisia paahdettuja kahvilaatuja. Matalamman kaapiston (taustalla) alaosassa säilytettiin raakakahvi ja yläosassa olivat esillä tee ja kaakao. Kahvin ohella kaupassa myytiin myös sokeria, keksejä ja myöhemmin makeisia.

1930-luvulla tukkuliikkeiden toimittama raakakahvi paahdettiin Laakkosen paahtimossa Kuopiossa. Kahvikauppa sitten jauhoi asiakkaalle halutun määrän ja sekoituksen. Näin saatiin taatusti tuoretta kahvia. Yleisesti käytetty kahvilaatu oli Santos.

Jotkut - etenkin maalaiset - ostivat kahvinsa raakana ja paahtoivat sen itse kahviprännärillä. Kotona kahvi jauhettiin käsimyllyssä, joita oli erikokoisia - irrallisia, penkkiin kiinnitettyjä ja seinämyllyjä.

Paperisia ¼ kilon kahvipaketteja oli käytössä jo 1920-luvun alkupuolella. Kahvia sai ostaa myös tukevammassa pahvipakkauksissa. 1930-luvulla kahvia myytiin myös ½ kilon kantikkaissa peltipurkeissa, joista kertyi hyödyllisiä säilytyspurkkeja eri tarpeisiin.



Sota- ja pula-ajan kahvi oli eri aineista tehtyä vastiketta, lisäkettä tai korviketta, jossa oikeaa kahvia saattoi olla mukana vain nimeksi. Sikuria lisättiin kahvin joukkoon vielä sotien jälkeenkin. Ensimmäisiä sodanjälkeisiä kahveja käytettiin hyväntekeväisyyteen. Niistä saaduilla varoilla rakennettiin mm. Sallan kirkko.

Valokuvatauluissa oviseinällä on liikkeenharjoittaja Alli Karvonen kahvikaupassaan Puijonkatu 15:ssä vuonna 1968. Myymälä sijaitsee kuvassa olevassa rakennuksessa.

Kahvikaupan hyllyllä takana on Pauligin kahvinpaahdintamon tuotevalikoimaa 1900-luvun alkupuolelta. Sinietikettinen, narulla ja metallisinetillä suljettu kahvipaketti (alarivi 1. vasemmalta) on vuodelta 1924. Yläosan paperiset kahvipaketit ovat sotien jälkeiseltä ajalta. Samoja kahvilaatuja myytiin myös Alli Karvosen kaupassa.

1950-luvulla kahvipakettien sisällä oli eriaiheisia, pahvisia keräilykuvia (valokuvataulussa oviseinällä), joita koottiin erityisiin kansioihin.

Alli Karvosen kahvikaupan sähköllä toimivan kahvimyllyn vieressä lattialla on kivinen mantelimyly Grönlundin kahvikaupasta.

Ruotsalaisen Ericssonin seinäpuhelin oli kahvikaupan ensimmäinen puhelin. Puhelimeen vastattiin numerosta 314.

Peltisessä Pauligin mainoksessa (sivuseinällä) on 1920-luvun kansallispukeasuinen Paula-tyttö. Takaseinän hyllykön kulmikkaissa peltipurkeissa on Paula-tyttö 1960-luvun lopulta, jolloin Alli Karvosen kahvikauppa lopetti toimintansa.

Samantyylinen Princess tea-mainos, kuin museon kahvikaupan takaseinällä, oli myös Alli Karvosen kaupassa vuonna 1968 (ks. oviseinän valokuvataulu).

Takaseinän kaapistossa on esillä sota-ajan tuotteita: Sikuripakkauksia sekä kahvin, teen ja kaakaon korvikepakkauksia.

Korvikepakkausten vieressä on Kotkan sokeri osakeyhtiön toppasokeri, johon on lyijykynällä merkitty vuosiluku 1939.

Sokeritopan edessä on kaksi sakariinimakeutusainerasiaa sekä metallinen sokerirasia vuodelta 1939, jossa omat käyttösokerit kuljetettiin mukana kylään mennessä. Kahvilokerikon kannessa on kappale sota-ajan yleisostokortista, jolla sai mm. sokeria, kahvinvastiketta, tupakkaa ja sakariinia.

Kahvi innoitti monenmoiseen

Kahvia on Suomessa juotu noin 250 vuotta.

Savoon kahvia tuotiin aluksi etupäässä Pietarista.

Nykyään kahvinjuonti kuuluu vahvasti osana ihmisen sosiaaliseen toimintaan. Tutulta kuulostavat nimipäiväkahvit, syntymäpäiväkahvit, kirkkokahvit, rauhan kahvit, talkookahvit, kokouskahvit, rippikahvit, kihlajaiskahvit, aamukahvit ja kahviloista nuorisokahvilat, sotaveteraanikahvilat, nettikahvilat ja



yökahvilat. Salakahveiksi kutsutaan ylimääräistä eli luvatonta kahvihetkeä.

Ennen vanhaan rouvien kesken kahvittelu oli yleisempää kuin nykyisin. Kylillä kokoontuivat säännöllisesti "rouvien ompeluseurat".

Nuoret saivat luvan juoda kahvia vasta kun olivat käyneet rippikoulun.

Tiedettiin yleisesti, että naiset kilpailivat keskenään kenellä oli isompi ja kiiltävämpi kuparipannu. Isosta kuparipannusta juotiin aina juhlakahvit. Emännän kunnia-asia oli pitää kahvipannut kiiltävinä ja ne olivat tuvissa näyttävästi esillä.

1920 – 30 luvulla maaseudulla vieraalle keitettiin aina kahvit.

Termospullona käytettiin lasipulloa, joka upotettiin villasukkaan. Kahvi säilyi jonkin tunnin lämpimänä ulkotöiden aikana esim. savotta-reissuilla. Evään kera kahvi maistui hyvältä kuusen juurella metsämiesten yhteisellä ruokatauolla.

Kahvi innoitti monenmoiseen. Valmistui pannunalusia ja pannumyssyjä, leivottiin kahvikeksejä ja kahvikakkuja, käsin kirjailtuja ja ommeltuja pöytäliinoja.

Vieraskahvikupit varattiin erikseen ja kahvitilaisuuksiin tarjoiluvadit.

Kesällä kahvia juotiin ulkona, jolloin pihalle katettiin kahvipöytä kahviliinoineen.

Niityillä keitettiin nuotiokahvit, joka oli heinän niittämisen yhteydessä odotettu yhteinen tapahtuma. Sauna jälkeen juotiin sauna-kahvit. Tukki- ja uittomiehillä olivat omat tukinuittokahvinsa. Tutuksi tulivat myös kermakahvit. Tarina kertoo, kuinka emäntä keitti Mirkku-kissalleen joka päivä kermakahvit. Kaivattu kahvitilkka kiehahti vaikka navetassa pärevalkealla.



Kahviin liittyi kaikenlaisia uskomuksia esim. hiukset mustuvat kahvista.

Vuosisatojen vaihtuessa kahvikulttuuri on levitessään kansainvälistynyt ja monipuolistunut. On biokahviloita, kertakäyttökuppeja, kahviautomaatteja, omia kahvikuppeja työpaikoilla.

Sähköjen tulo vaikutti voimakkaasti kahvin tuotantoon ja kulutukseen.

Kahvipavun matkasta kahvipannuun

Ennen vanhaan kahvia kuljetettiin vesi- ja maareittejä pitkin juuttisäkeissä, jotka painoivat 60 - 90 kg. Kahvi säilyi entisajan säilytysmenetelmillä enintään 2 viikkoa.

Kahvipapuja ostettiin kahvikaupoista irtokahvina, joka oli raakakahvia (Alli Karvisen kahvikauppa, Minna Canthin ja perillisten kahvikauppa). Vielä vihertävät kahvin pavut lajiteltiin, pestiin (kuivattiin vaatteiden sisällä) ja paahdettiin vaalean ruskeiksi ennen kuin niistä jauhettiin kahvijauhoa.



Kuva khm: Kuopion Työväen Teatteri, näytelmästä Miehen kylkiluu

Kahvipapujen paahdinta kutsuttiin monilla nimillä, brännäri, hellarännäli. Tilapäisesti niitä paistettiin tavallisessa paistinpannussa tai padassa, jossa niitä hämmennettiin vispilällä. Papuja ruskistettaessa sekaan saatettiin lisätä voita. Kahvi paahdettiin kerralla vain kutakin käyttökertaa varten. Paahdetut pavut kaadettiin pöydälle levitetyn sanomalehden päälle jäähtymään ja niitä säilytettiin tiiviissä kahvipussissa tai -tölkissä, missä niitä jauhettiin kutakin käyttökertaa varten erikseen.

Ennen sepäntekoisien, kammesta pyörítettävän kahvimyllyn käyttöön tuloa kahvi hienonnettiin pienessä huumareissa, pyöreässä visakupissa tai soikeassa kaukalossa.

Paahdetut pavut eli kahvin pyönät jauhettiin kahvimyllyssä. Kahvimyllyjä oli monenlaisia: seinään tai penkkiin kiinnitettäviä, sylissä pidettäviä, sähköllä käyviä yms.

Kahvia keitettiin kerralla suuria määriä ja juotiin sitä pitkin päivää. Aamulla isossa pannussa keitetystä kahvista kaadettiin ns. selvityskuppi. Kahvin selvikkeenä käytettiin yleisesti kahvipannuun pantua kalannahkaa. Kahvipannun selvitti myös siihen sujautettu pieni puulastu.

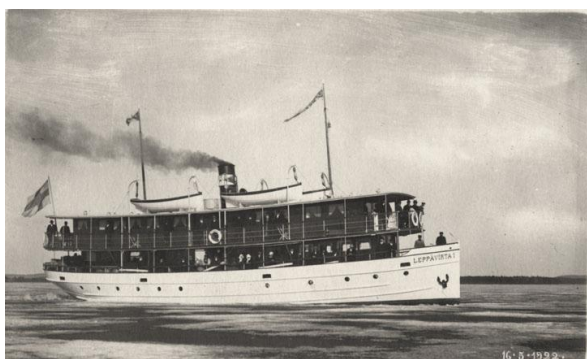
Pannusta siirrettiin päivällä pienempään kahvipannuun jäljelle jäänyt sumppi, josta oli otettu kahviporot pois. Loppupäivä juotiin uudelleen lämmitettyä sumppikahvia tai soroppia, pyönävetä, pannuvaria. Kahvinperät kaadettiin kukkapenkkeihin.

Kahvinjuontitapoja oli monenlaisia. Sokeritopan sokeri oli kovaa ja kahvia ryystettiin sokeri suussa joko suoraan kupista tai lautaselta. Vähitellen yleistyivät sokerileikkurit, sokerisakset. Sokerin sijasta saatettiin käyttää sakkariinia ja voita kerman sijasta.

Ruumiillista työtä tekevien keskuudessa keho tarvitsi suolaa ja sitä lisättiin kahvin sekaan. Saaristossa kahvi keitettiin meriveteen.

Kuparinen kahvipannu pestiin keittämällä siinä ensin tuhkaa ja vettä, lopuksi vielä lipeävettä. Nuotiopannut puhdistettiin tuhkalipeällä. Kiillottamiseen käytettiin Sampo-kiillotuspulveria tai kotikonsteissa piimää ja puolukkahilloa. Pannu desinfioidiin vielä keittämällä.

Kahvisäkit tulivat entisaikoina laivakyydillä Kuopioon



Kaskitaloudesta luovuttiin miltei kokonaan 1800 – luvun alussa ja siirryttiin karjanhoitoon ja voin tuotantoon.

1812 Suomeen asetettiin tullihallitus.

1820 -30 – luvuilla alkoi prosessi, jossa Suomen liikenteen pääsuunta kääntyi kaakkoon päin. Saimaan kanava ja Pietarin rata tehostivat tätä suuntausta.

Saimaan kanava avattiin 1856, jolloin laivaliikenteelle avautuivat reitit Viipuriin ja Pietariin ja maailman merille. Kanavaympäristöt toimivat satamina.

Ruutukaavan rajaama Kuopion entinen satamatori on vähin erin istutettu puistoksi.

Yhtenä esteenä tieliikenteen kehittymiselle Kuopion alueella oli pitkään maantieyhteyden puuttuminen. Kuopiosta pohjoiseen vesistö katkaisi maayhteyden. Rautatieyhteys Helsingin ja Kuopion välille avattiin 1889.

Suomen itsenäistyttyä kaupankäynti suuntautui länteen ja Pohjois-Savon oli lännestä katsottuna kaukana ja hankalien liikenneyhteyksien päässä. Sodan alkaessa vilja oli lähestulkoon ainoa artikkeli, jolla pystyttiin käymään kauppaa.

1854 Gustav Ranin osti ensimmäisen oman makasiininsa Koljonniemeltä. Hän harjoitti sekatarvakauppaa, mutta parhaiten hänet muistetaan mylly- ja panimoteollisuudestaan. Hän rakennutti olut- ja spriitehtaan kaupunkiin. Ranin omisti neljä laivaa (Wellamo, Aino, Konkordia, Savotar), jotka toivat Pietarista tavaraa Kuopioon. Hänen poikansa P. E. Ranin erikoistui viljan, suolan ja sokerin ohella kahvin maahantuojaksi.

Minna Canthin Kuopioon muuton syynä 1880 keväällä oli hänen isänsä omistama kauppaliike, jonka hän otti haltuunsa. Kauppa oli alun alkaen Finlaysonin omistama lankakauppa. Canth alkoi hoitaa myös Gustav-veljensä sekatarvakauppaa. Kangaskaupan ohella Minnan kaupassa myytiin myös kahvia, jota jatkoivat myös hänen perillisensä. Liike teki kauppaa Moskovaan (tupakantuontia), Berliiniin, Kööpenhaminaan, Lyypekkiin ja Englantiin Hulliin. Varsinkin kahvia kauppaan tuotiin Brasiliasta Hampurien agenttien välityksellä. Jauhojen ja kuivattujen hedelmien lisäksi suosittu myyntiartikkeli oli siis kahvi. Sotavuosina kahvia liikkeeseen tuotiin Tukholmasta.

Birger Hallman aloitti kauppiaan uransa 1875 ja alkuaikoina hänen pääasiallisen asiakaskunnan muodostivat säätyläiset. Hän piti erityisesti ulkomailta tuoduin tavaroin (siirtomaaherkut, sokeri, suola, jauhot ja kahvi) huolta siitä, että säätyläisten toiveet pystyttiin täyttämään. Hallmanin omistamat suuret laivat Osmo ja Wellamo (vuodesta 1904 alkaen) matkasivat Kuopiosta Viipuriin ja Pietariin.

Hugo Lignellin ja A.E. Piispasen perustama Lignell & Piispanen kehittyi ensimmäiseksi erikoisliikkeeksi Kuopiossa. Herkkupuoti siirtyi myöhemmin A. J. Kotilaisen omistukseen. Tuoreiden hedelmien ja hummereiden lisäksi liike toi maakuntaan mm. kahvia. Yritys teki kauppaa Pietariin ja mm. Espanjaan,

Ranskaan, Hampuriin, Tukholmaan ja Hulliin . – Sotavuosina tällä yritykselle ei tullut muuta tavaraa kuin laatikollinen tina- ja sinkkiteoksia.

Liiketoimintansa alussa Herman Saastamoinen suuntautui palvelemaan maalaisväestöä myyden heille mm. kahvia, jonka myynnin välittäjänä hän myös toimi. Saastamoisen apulainen, Karttulasta kotoisin oleva Oskar Huttunen (myöh. liikkeen toinen johtaja) suoritti liikkeelle mm. sokerin, viljan ja kahvin ostot Pietarista ja tukku-ostot Keski-Euroopasta. Lyypekistä Saastamoinen tilassa kahvia isoja lasteja. Saastamoinen omisti myös laivoja, jotka kuljettivat tavaraa Suomenlahden satamista Saimaalle. Laivoja olivat Savotar, Yrjö, Kalervo, Untamo, Maailmansota katkaisi kaikki itsestään selvänä pidetyt liikesuhteet ja liikenne yhteydet.

1920 - 30 olivat järvi liikenteen vilkkaimmat vuosikymmenet Kuopiossa.

Kuopion matkustajalaivoja saapui ja lähti päivittäin kymmenittäin. Lähirannoilla rakennetut kuunarit ja lotjat veivät ja toivat tavaraa. Laivareitit suuntautuivat pohjoiseen Iisalmen, Muuruveden ja Juantehtaan, Vehmersalmen ja Heinäveden, Leppävuiran ja Varkauden suuntaan. Varkaudesta ja Heinävedeltä laivat matkasivat ihmisiä ja tavaroita kuljettaen Savonlinnaan, Lauritsalaan ja Lappeenrantaan.

Kahvihistoriaa

Tapahtui 1200 -luvulla

Kahvin löytämisestä on monta historiaa.

Eräs tarina kertoo, että vuonna 1258 jälkeen vedenpaisumuksen dervishi Omar karkotettiin Mekasta. Erämaassa hän näki pensaassa suloisesti laulavan linnun. Hän maistoi pensaan marjoja ja totesi ne karvaiksi maultaan. Hän yritti parantaa makua paahtamalla ja lopuksi vielä keittämällä. Kun ei muuten maistunut hyvältä, niin hän joi keittämänsä liemen. Kahvi juoma oli syntynyt. Hän kertoi palattuuaan Mekassa taikajuomasta ja hänet julistettiin myöhemmin pyhimykseksi. Kahvin syntymaana pidetään Turkia.

Tapahtui 1600 -luvulla

Turkista saakka Eurooppaan saapuneen kahvin käyttö levisi 1600 – luvulla Ranskaan ja Englantiin. Kahvista tuli nopeasti kaikkialla länsimaissa suosittu hienoston muotijuoma. Kaarle XII:n hoviin kuului hänen Turkista paluunsa jälkeen turkkilainen kahvinkeittäjä.

Sanotaan, että suomalainen joi kahvia ensimmäisen kerran 1637. Lienee ollut turkulainen kamaripalvelija Axel Käg, joka joi sitä Slosveig Holsteinin lähetystössä Persiassa.

Kerrotaan, että ihan ensimmäiset kahvipavut Suomeen toi joku karoliini.

Kahvipapuja saapui Ruotsiin, Göteborgiin vuonna 1685 ja kahvia käytettiin aluksi vain lääkkeenä ja se mainitaankin apteekkitaksoissa. 1695 kahvia saapui jo laivalastin mukana Amsterdamista.

Tapahtui 1700-luvulla

Kahvia alkoi saapua Suomeen 1700-luvun alussa. Ison vihan aikaan sitä tuli maahan venäläisiä krouvareita, jotka asettuivat Turkuun. Venäläisille upseereille toimitettiin kahvia, teetä ja suklaata.

Suomeen saatiin ensimmäisiä kahvipapuja 1720-luvulla Turun kautta ja säätyläiset käyttivät sitä lähinnä seurustelujuomana. Samoihin aikoihin Viaporin ruotsinmaalaiset upseerit ja heidän perheensä joivat kahvia, olipa Viaporissa kahvilakin. Vuonna 1773 Turkuun syntyi Suomen ensimmäinen kahvila.

Tukholmassa oli pariisilaiseen tapaan vilkasta kahvilaelämää jo 1730-luvulla.

1750 maassamme oli 116 kahvia käyttävää taloutta, jotka kaikki olivat Varsinais-Suomen, Uudenmaan ja Pohjanmaan pitäjissä. Ammatin mukaan kahvinjuojat jakautuivat sotilassäädyn, hallinnon ja oikeudenhoidon, papiston ja elinkeinoelämän edustajiin.



Kahvin suosion kasvaessa valtiolta alkoi suhtautua kielteisesti kalliina pidetyn tuontitavaran kulutukseen. Kahvin juontia yritettiin estää. Vuosina 1756 -1792 Ruotsi-Suomessa Kustaa IV Aadolf sääti kolme kahvinjuontikieltolakia sakkorangaistuksen uhalla. Uusiutuvasti annetut sakonalaiset kiellot ja niiden peruuttelut olivat ensi luokan mainosta kahville, jota nautittiin salaa siitä huolimatta. Järjestettiin jopa julkisia kahvipannun hautajaisia! Kahvia alettiin salakuljettua Suomeen Viipurin kautta.



Tukholmalainen Extra Posten v. 1794 oli juttu kahvin lyhyestä historiasta. Jutun mukaan kahvi oli tullut Kaarle-kuninkaan mukana Turkista Ruotsiin ja repussa kahvi kulkeutui Suomeen saakka.

Tapahtui 1800-luvulla

Napoleonin sotien aikaan kauppayhteydet Amerikkaan olivat poikki ja kahvilla ja sokerilla ei tehty kauppaa.

1806 mannermaasulkemuksen aikoihin Englannista salakuljetettiin kahvia. Kerrotaan, että Englanti ja Lontoo olivat hukkaa kahviin.

Kahvinjuontikieltolain Ruotsin kuningas kumosi vasta 1802.

- *Koska te alamaiseni olette sellaisia lurjuksia ettette voi tulla toimeen ilman kahvia niin tahdon sallia tämän juoman käyttämisen toistaiseksi.* Valtiotalta määräsi pian kahville korkeat tuontitullit ja ylellisyysveron. Kahvi oli valtiolle varma tulonlähde.

1808 järjestettiin kahvin maahanpajaisia Ruotsi-Suomen alueella.

Ruotsin ajan lopulle jouduttua kahvi oli jo Suomessakin vallannut pysyvän aseman säätyläisten parissa ja alkanut levitä myös varsinaisen kansan keskuuteen.

Kahvin suosio ei kuitenkaan hiipunut ja 1830-luvulla kahvinjuonti yleistyi jo mökeissäkin. 1870-luvulla tapa oli levinnyt Itä-Suomeen. Kahvi oli ylellisyystarvike ja se oli saanut statuksen leima.

Vuoteen 1850 mennessä kahvin ja sokerin tuonti oli raha-arvoltaan jo ylittänyt siihen asti tärkeimmän tuontiartikkelin suolan tuonnin, mikä osoittaa, että kahvi oli lopullisesti valloittamassa ystävikseen laajat kansankerrokset. 1850 - luvulla syntyi myös ammattikuntia valmistamaan kahvipannuja, kahvipaahtimia, kahvimyllyjä ja astiastoja. Kahvia alettiin 1870 -luvulta alkaen juoda myös muina päivinä kuin vain juhlapäivinä. Kahvi oli levinnyt kansan keskuuteen, myös Itä-Suomeen, jossa kahvinjuontitavat omaksuttiin Viipurista ja Pietarista käsin. Varattomampikin halusi nauttia tästä juomasta. Kahvi oli ylellisyystarvike, jolla oli statuksen leima.



1939 - 1954 sotavuosista johtuen kahvia jouduttiin säännöstelemään ja tutuksi tuli kahvin korvike. Kahvinlisäkkeenä eli korvikkeena saatettiin käyttää sikuria, ohraa, viikunaa, soijapapua, päärynää, maapähkinää ja lupiinia, voikukan juuria, herneitä, paahdettua ruista ym. Sota-aikana kahvilla tehtiin vaihtokauppaa. Kahvia vaihdettiin esim. silkkisukkiin.

Kuvat Kuopion kulttuurihistoriallinen museo

Lähdekirjat, Kuopion museon kirjasto

Kahvi

Kahvihetki kullan kallis

Kahvikirja

Kahvin Ystävän Iloksi

Kupillinen kahvia

Suomalainen kansankulttuuri

Konjakkia ja korsetteja –näyttelyn tekstit

8.10.2016 Marita Frangén

